

ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ ЕКОНОМІЧНОГО ВІДНОВЛЕННЯ КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ПІСЛЯ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ 2008 РОКУ: ІНСТИТУЦІЙНІ ОБМЕЖЕННЯ ТА МАКРОЕКОНОМІЧНІ ДИСБАЛАНСИ

Ветошко Володимир Богданович

*аспірант кафедри міжнародного економічного аналізу і фінансів,
Львівський національний університет імені Івана Франка*

Фінансова криза 2008 року суттєво відрізнялася від попередніх циклічних спадів за масштабами та глибиною впливу, оскільки мала системний характер і охопила одночасно фінансовий, борговий та реальний сектори економіки. Упродовж 2008–2009 років реальний ВВП Європейського Союзу скоротився в середньому майже на 4,5%, а в окремих країнах падіння перевищило 6–8% [1, с. 42]. Такі масштаби спаду сформували принципово нові умови для реалізації антикризової політики, особливо в межах валютного союзу.

Криза виявила внутрішні структурні дисбаланси Єврозони. Країни так званого «економічного ядра» та «периферії» суттєво відрізнялися за рівнем державного боргу, конкурентоспроможністю та доступом до фінансових ресурсів. Зокрема, до початку кризи державний борг Греції та Італії перевищував 100% ВВП, тоді як у Німеччині та Нідерландах цей показник залишався в межах 60–70% ВВП [2, с. 19]. За таких умов універсальні макроекономічні інструменти не могли забезпечити однаковий стабілізаційний ефект.

Порівняльний аналіз динаміки реального ВВП, рівня безробіття та зовнішньої торгівлі у 2006–2010 роках підтверджує наявність значної асиметрії економічного спаду та подальшого відновлення. У країнах Південної Європи падіння реального ВВП у 2009 році сягало 7–9%, тоді як у країнах Північної та Західної Європи спад був менш глибоким і в середньому не перевищував 4–5% [3, с. 88].

Водночас інтенсивність економічного спаду не завжди прямо корелювала з масштабами первинного фінансового шоку. Визначальними виявилися структурні характеристики національних економік, зокрема рівень диверсифікації виробництва, експортна спеціалізація та гнучкість ринку праці. Економіки з високою залежністю від внутрішнього попиту та кредитного фінансування демонстрували триваліший період рецесії та повільніше відновлення [4, с. 56].

Однією з ключових причин асиметричного економічного відновлення стали інституційні обмеження, пов'язані з участю країн у валютному союзі. Відсутність можливості корекції валютного курсу позбавила

національні економіки традиційного механізму адаптації до зовнішніх дисбалансів, що зумовило застосування політики внутрішньої девальвації [5, с. 103].

Фіскальна політика в умовах високого боргового навантаження також зазнала суттєвих обмежень. У низці країн частка бюджетного дефіциту перевищила 10% ВВП, що змусило уряди перейти до режиму бюджетної консолідації вже на початкових етапах відновлення. Це, своєю чергою, посилило проциклічний характер економічної політики та негативно вплинуло на динаміку зайнятості [6, с. 71].

Досвід країн Європейського Союзу після фінансової кризи 2008 року є особливо показовим для економік з обмеженими можливостями фіскального стимулювання. Він засвідчує доцільність формування макроекономічних буферів у фазі економічного піднесення та концентрації на структурних реформах, а не виключно на короткострокових стабілізаційних заходах.

До ключових напрямів підвищення економічної стійкості таких країн належать: розвиток експортно орієнтованих секторів; зниження залежності від короткострокових потоків капіталу; підвищення ефективності державних інституцій; формування механізмів автоматичних стабілізаторів [7, с. 16].

Фінансова криза 2008 року продемонструвала, що відсутність універсальних антикризових механізмів є об'єктивною реальністю для інтегрованих економічних об'єднань. Асиметрія економічного відновлення країн ЄС була зумовлена поєднанням інституційних, структурних і макроекономічних чинників.

Ефективність антикризових заходів визначалася насамперед масштабом економічного простору для маневру, якістю інститутів та здатністю економік адаптуватися до системних шоків. Отримані висновки можуть бути використані при розробці стратегій підвищення економічної стійкості в умовах потенційних майбутніх криз.

Список використаних джерел:

1. European Commission. Economic Crisis in Europe: Causes, Consequences and Responses. Brussels, 2009. URL: https://ec.europa.eu/economy_finance/publications/pages/publication_summary15885_en.htm
2. International Monetary Fund. World Economic Outlook. Washington, 2010.
3. Blanchard O. The Crisis: Basic Mechanisms and Appropriate Policies. *IMF Working Paper*, 2009. Vol. 09 (80). P. 1. DOI: <https://doi.org/10.5089/9781451872279.001>
4. Krugman P. The Return of Depression Economics and the Crisis of 2008. New York, 2009. P. 205.
5. De Grauwe P. Economics of Monetary Union. Oxford University Press, 2011. P. 278.
6. OECD. Economic Outlook No. 87. Paris, 2010.
7. Rodrik D. The Globalization Paradox: Democracy and the Future of the World Economy. *Asean economic bulletin*. 2011. Vol. 28 (3). P. 420.